

NIEZB DNIK

CENTRUM INFORMACJI TURYSTYCZNEJ w Łodzi

Centrum Informacji Turystycznej w Łodzi
www.cit.lodz.pl

ul. Piotrkowska 87, 90-423 Łódź
tel./fax (+48) 42 638 59 55, tel. (+48) 42 638 59 56, e-mail: cit@cit.lodz.pl

Port Lotniczy Im. Wł. Reymonta (hala przylotów)
ul. gen. Maczka 35, 94-328 Łódź, tel. (+48) 42 263 14 03, e-mail: cit@lotnisko@cit.lodz.pl

Dworzec PKP Łódź -Kalska (hala główna)
ul. Karolewska 55, 94-023 Łódź, tel./fax (+48) 42 205 42 00, e-mail: cit@kalska@cit.lodz.pl

Cmentarz ydowski

ul. Bracka 40, 91-717 Łódź (wejście od ulicy Złotnickiej)
tel.: (+48) 42 639 72 33, www.jewishlodz.cemetery.org
czynne: niedziela - piątek (zwyczajnie w tygodniu)
wka d pierwsz niedziel miesi cawst pwoiny

Muzeum Miasta Łodzi

ul. Ogrodowa 15, 91-065 Łódź, tel.: (+48) 42 654 03 23, www.muzeum-lodz.pl
Wystawa stała: Julian Tuwim - A ja Łódź woli literackie lady Juliana Tuwima
czynne: poniedziałek - czwartek, sobota - niedziela
wka d niedziel wst pwoiny dla turystów indywidualnych

Restauracja Anatewka

ul. 6 Sierpnia 2/4, 90-422 Łódź, tel.: (+48) 42 630 36 35
ul. Karskiego 5 (Rynek Manufaktury), 91-071 Łódź, www.anatewka.pl
Dania kuchni ydowskiej, stylizowane wnętrza, muzyka ydowska.

Urodziny Tuwima

13 wrzesnia
www.tuwim.piotrkowska.pl
Cykliczne wydarzenie o charakterze kulturalno-edukacyjnym odbywające się w przestrzeni ulicy Piotrkowskiej.

Opracowanie: Centrum Informacji Turystycznej w Łodzi
Konsultacja merytoryczna: Ryszard Bonisławski

Zdjęcie na okładce: archiwum UMŁ

www.cit.lodz.pl

K Park Helenów, ul. Północna

Park założony przez rodzinę Anstadtów w 1881 roku. Niegdyś było to modne i chic miejsce uczęszczane przez szlachtę, które przynosiło zyski właścicielom. Wśród dochodowych atrakcji parku były: cukiernia, wieża widokowa, pawilon teatralny, restauracja, tor kolaski, zwierzyńiec. Julian Tuwim często odwiedzał i wspominał park pisząc o nim „zaczarowany ogród”. Tutaj czytał poezję Staffa podbijając serca dziewcząt.

L ul. Piotrkowska 63

Neoklasycystyczna kamienica z 1870 roku. Narożny lokal w tej kamienicy niegdyś zajmowała cukiernia, w której poeta wydał swe pierwsze zarobione pieniądze.

Ł ul. Piotrkowska 72

Przebudowany w latach 1888-1889 przez architekta miejskiego Hilarego Majewskiego budynek dawnej fabryki włókienniczej E. Haentschla przekształcono w najelegantszy hotel Łodzi. Nadano mu nazwę „Grand”, a pokoje wyposażono w oświetlenie gazowe, nowoczesne urządzenia sanitarne, kawiarnię i restaurację. Poeta był częstym bywalcem hotelowej kawiarni. W ogrodzie działała scena kabaretowa, którą prowadził przyjaciel Tuwima - Konrad Tom. Wynajęty apartament hotelowy na czas uroczystości pogrzebowych matki poety był ostatnim łódzkim adresem Juliana Tuwima.

Halo, halo!
Tutaj ptasie radio...
Julian Tuwim, Ptasie Radio

Park Helenów

foto: P. Wojtyczka

Gabinet J. Tuwima w Muzeum Miasta Łodzi

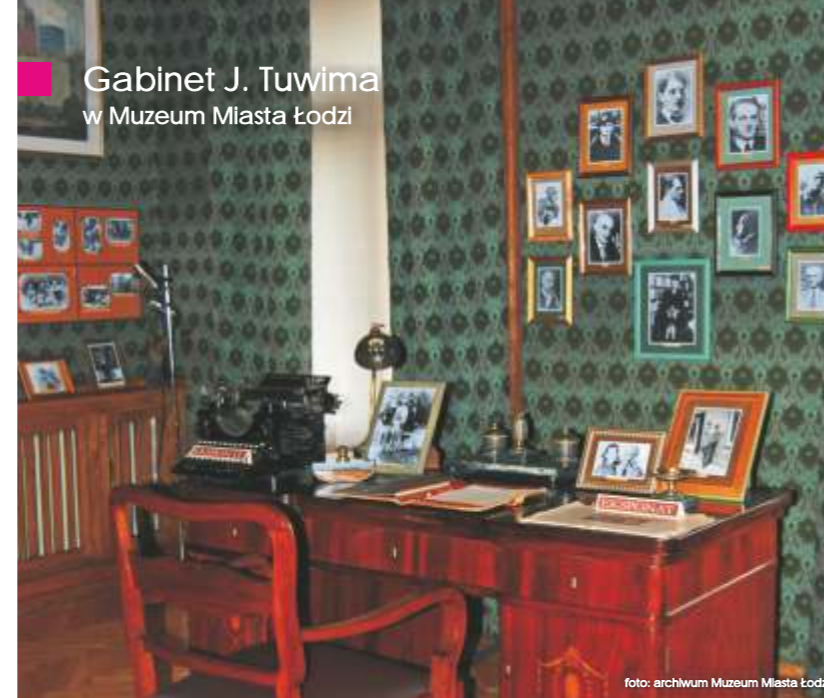

foto: archiwum Muzeum Miasta Łodzi

M ul. Piotrkowska 88

W kamienicy tej mieszkał brat matki Tuwima. Z balkonu jego mieszkania Julian przygłąbił się do wydarzeń rewolucyjnych w 1905 roku, które opisał w „Kwiatach polskich”. W podwórku zachowała się kuczka - szalaz wykorzystywany podczas ydowskiego wita Sukkot. Jest to obecnie jedna z niewielu zachowanych tego rodzaju pamiatki po społeczno ydowskiej w Łodzi.

N Cmentarz ydowski, ul. Bracka 40

Cmentarz założony w 1892 roku jest największą nekropolią ydowską w Polsce i jedną z największych w Europie. Zajmuje obszar ok. 40 ha i służy do pochowania na niej ok. 200 000 osób. Wśród osób spoczywających na cmentarzu są także dla miasta: rabini, fabrykanci, lekarze, działacze społeczni. Tutaj spoczywają również rodzice Juliana Tuwima - Izidor i Adela. Ich nagrobek znajduje się w wieży kwatery F.

O Muzeum Miasta Łodzi, ul. Ogrodowa 15

Położony przy ulicy Ogrodowej pałac Izraela Poznańskiego w swoich wnętrzach udostępnia pamięć słynnym pisarzom. Ekspozycja, będąca częścią wystawy „Panteon wielkich Łoździan” została zaaranżowana w saloniku bilardowym. Wśród pamiętek można zobaczyć wędznicę, pióro ze złota, stół należący do Tuwima. Wśród dokumentów znajdują się m.in.: rękopisy, listy, maszynopisy „Kwiatów polskich” z odręcznymi dopiskami autora. Ekspozycja wzbogacają liczne fotografie Tuwima, udostępnione dzięki uprzejmości Muzeum Literatury w Warszawie.

P Hotel Savoy, ul. Traugutta 6

Architektura budynku wzniesionego w latach 1909-11 i jego elementy secesyjne i modernistyczne, nawiązujące do panującej wówczas mody. W centralnej części fasady uwagę zwraca secesyjne okno obramowane wizerunkami pawów wykutych w metalu. Zabytkowy gmach pełnił swoje funkcje nieprzerwanie od początku XX wieku bardzo szybko stał się przystanią dla łódzkiej cyganerii. Od 1914 roku przy hotelu działał kabaret „Bi-Ba-Bo”, w którym występował Julian Tuwim.

Gabinet J. Tuwima w Muzeum Miasta Łodzi

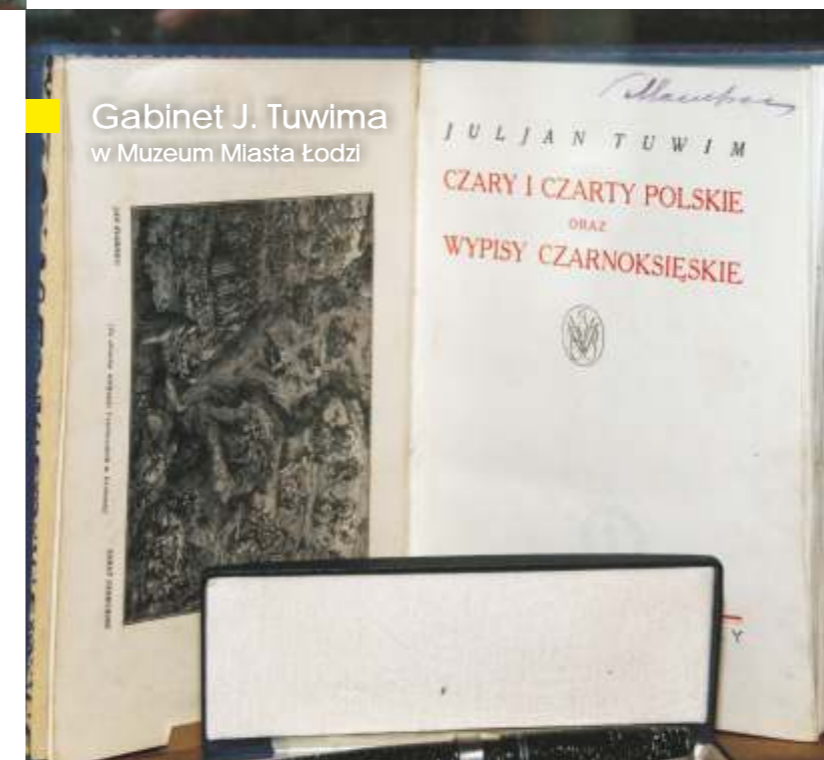

foto: archiwum Muzeum Miasta Łodzi

Drogę do współpracy z kabaretem utworzili Julianowi przyjaciele: Elias From, Konrad Tom oraz Artur Szyk. Po 1945 roku w działaniu przetrwał przy hotelu Klubie Literatów „Plickwick” spotkali się ludzie polskiej kultury i sztuki, m.in. Konstanty Ildefons Gałczyński, Józef W. Grzym, Adolf Dymsza oraz reżyser i dyrektor łódzkich scen teatralnych - Leon Schiller.

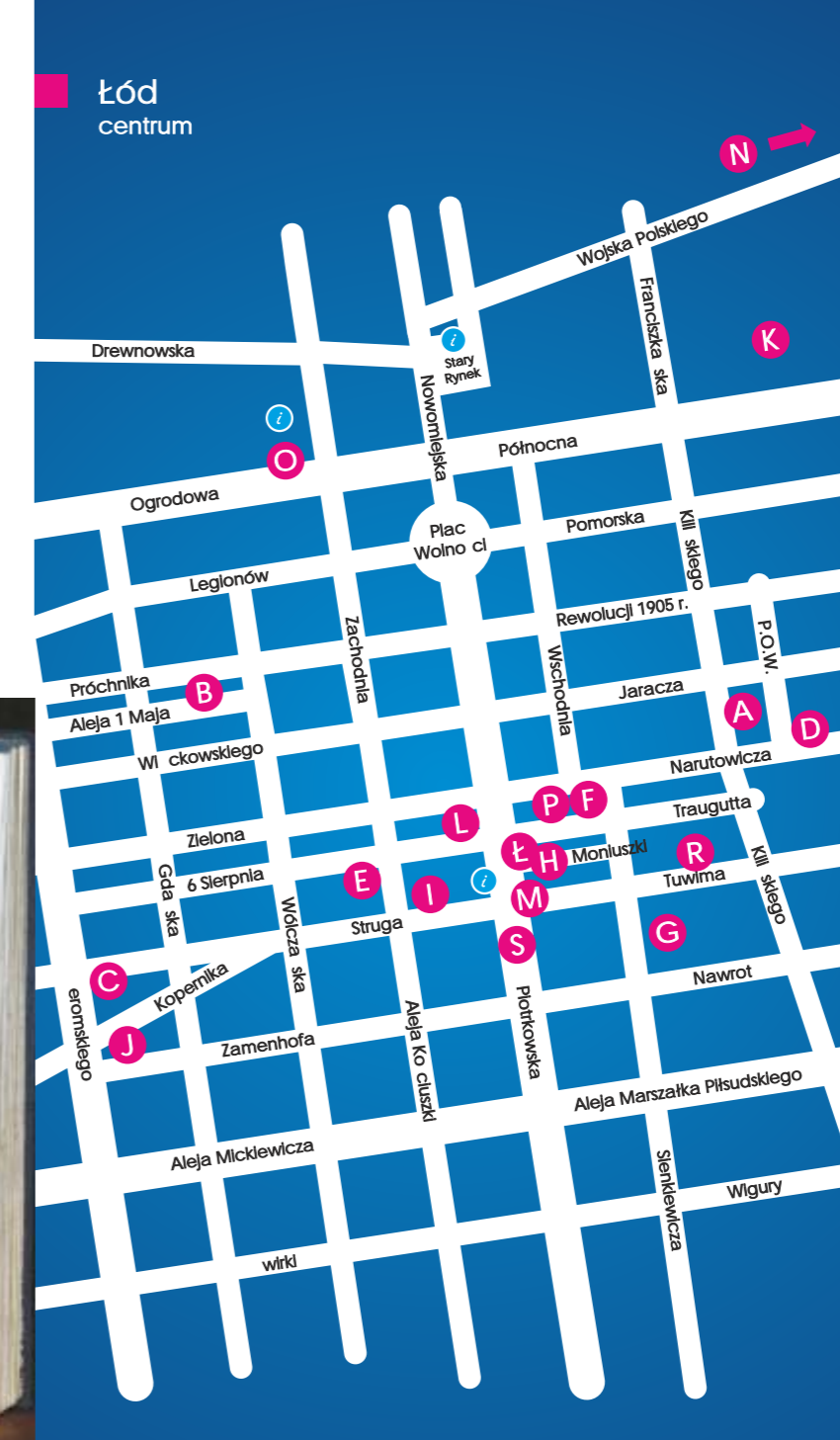
R Ulica Tuwima

Jedną z przecznicy ulicy Piotrkowskiej, pierwotnie nosiła nazwę Przejazd i została wytyczona w latach 20. XIX wieku. Podkreślając zasługi poety łódzkiego w 1954 roku zmienili jej nazwę na Juliana Tuwima. Jej długość wynosi 2,4 km i krzyżuje się z 10 przecznicami. Mieści przy niej m.in. unikalne w skali kraju Muzeum Animacji Se-ma-for.

S Ławeczka Tuwima, ul. Piotrkowska 104

Spiewany pomnik autorstwa Wojciecha Gryniewicza został odsłonięty 10 kwietnia 1999 roku przed pałacem Juliusza Heinza. Przedstawia naturalnej wielkości poetę siedzącego na ławeczce z poematem „Kwiaty polskie” w ręku. Miejsce obok Tuwima jest wolne i kałdy przechodziłmo się do niego przysiadł. Łoździanie wierzą, że potarcie rękonośa poety przynosi szczęście i pomyślność, zwłaszcza podczas egzaminów. Pomnik jest częścią Galerii Wielkich Łoździan - grupy plenerowych pomników stojących przy ulicy Piotrkowskiej. Od kilku lat 13 września w siedzibie pomnika organizowane są „Urodziny Tuwima”. Happeningi, występy zespołów muzycznych i teatralnych, festiwal piosenek i zabaw literackich, czy konkurs na sobowótora poety stwarzają okazję do przypomnienia jego twórczości i podkreślenia związków z Łodzią.

Łódź centrum

ŁÓDŹ LADAMI JULIANA TUWIMA

www.cit.lodz.pl

Julian Tuwim to jeden z najchtniej czytanych poetów dwudziestolecia międzywojennego. Niewiele osób wie, że autor słynnej „Lokomotywy”, „Ptasiego radia” czy „Stonia Trbalskiego” urodził się i spędził swoje dzieciństwo w Łodzi. Na świat przyszedł 13 września 1894 roku w zasymilowanej rodzinie żydowskiej. Ojciec poety był pracownikiem bankowym, matka za zajmując się domem przekazywała małemu Julianowi swój miłoś do poezji i języka polskiego. To w Łodzi zadebiutował w wieku 17 lat przekładając wiersz Leopolda Staffa na esperanto, a w 1913 roku na łamach Kuriera Warszawskiego - najbardziej poczytnej gazety polskiej - ukazał się wiersz „Pro ba”. Następne lata przyniosły kolejne sukcesy. Studia w Warszawie, nowe znajomości i przyjaźń nie w kręgu literackim „Skamandrytów” oraz księgowanie wydania wierszy rozstawiły młodego poetę. W chwili wybuchu II wojny światowej Julian Tuwim wraz z żoną wyemigrował do Brazylii i Stanów Zjednoczonych, powrócił do Polski w 1946 roku. Zmarł nagle w Zakopanem 27 grudnia 1953 roku. Został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Przedstawiamy miejsca w przestrzeni miasta, które nierozdzielnie związane są z poetą. Serdecznie zachęcamy do odkrycia Łodzi bliskiej Julianowi Tuwimowi.

„ (...) Niechaj potomni przestaną domysły "w sprawie Tuwima",
Bo sam o wiedziam: mój gród – to Łódź,
To moja kolebka rodzima! (...)”
Julian Tuwim „Łódź”

Grand Hotel

„ (...) Ojciec jest w mieście cie. Głowa wspiera
Na lewej dłoni, prawa pisze...
...Była uliczka od Piotrkowskiej,
Od tego rogu, gdzie Roszkowski,
Co zwała się „Pasa Majera” (...)”
Julian Tuwim „Kwiaty polskie”

D ul. Narutowicza 54

Rodzina Tuwima zamieszkała pod tym adresem po wybuchu I wojny światowej latem 1914 roku i przebywała przez kolejne trzy lata.

E al. Kościuszki 27 m. 5

Od listopada 1917 roku pod tym adresem zamieszkali rodzice Juliana Tuwima, których młody poeta często odwiedzał przyjeżdżając z Warszawy.

F ul. Traugutta 12

Zabytkowa neobarokowa kamienica z 1899 roku zaprojektowana przez Dawida Lande. 9 sierpnia 1920 roku Julian Tuwim wraz z żoną sprowadził się tu w obawie przed zajęciami stolicy przez bolszewików, po minucie zagrożenia wrócili do Warszawy.

Dawny Bank Azowski

I ul. Struga 5

Od 1898 roku mieściła się tu pierwsza w Łodzi wypożyczalnia księgarska, z której korzystał Julian Tuwim. Właścicielkami były siostry Felicja i Halina Piekarskie. W okresie okupacji wypożyczalnia została zamknięta. Działalność wznowiono w 1945 roku. W chwili powrotnego zagrożenia likwidacji w 1950 r. Tuwim interweniował w Wydziale Kultury i Sztuki z pozytywnym skutkiem. Łódzka Wypożyczalnia Księgarska działała do grudnia 2011 roku.

„ (...) Z okna widać było konia
Metalowego. Stał bez względu
I dawno nie miał mnie, wałkonia,
By wskoczył - i galopem z miejsca (...)”
Julian Tuwim „Kwiaty polskie”

J ul. Kopernika 22

Pierwsza w Polsce lecznica dla zwierząt działająca do dnia dzisiejszego. Założyła ją przez Alfreda Kwiatkowskiego i Hugona Warrickoffa w 1890 roku funkcjonowała pod nazwą „Lecznica dla zwierząt domowych i wzorowa kucyki angielska”. Słynnie z powodu konia naturalnych rozmiarów umieszczonego na szczycie attyki wieżowej budynek, którego Tuwim uwiecznił w „Kwiatach polskich”. W 1955 roku Miejska Rada Narodowa w Łodzi uznała „konia metalowego” za obiekt zabytkowy.

Dawne Mieszkowskie Gimnazjum Mieszkowskie

Ławeczka Tuwima

foto: archiwum UMŁ

A ul. Kilińskiego 46

W skromnym dwupokojowym mieszkanku z kuchni 13 września 1894 roku przyszedł na świat Julian Tuwim. Dwa lata później Tuwimowie przeprowadzili się do wygodniejszego mieszkania przy Pasażu Szułca (obecnie al. 1 Maja).

B al. 1 Maja 5

Od 1896 roku w kamienicy Samuela Filona Cohna, Tuwimowie zajmowali 3 pokojowe mieszkanie na III piętrze prawej oficyny. Tu, 22 sierpnia 1899 roku, urodziła się ukochana siostra poety Irenka.

C ul. Andrzeja Struga 42

Od 1902 roku Tuwimowie zajmowali szczytowe mieszkanie na III piętrze kamienicy. Mieszkanie 5 pokojowe, zimne i nieprzystatne młody Julian chętnie opuszczał, by spędzić czas na „podwórku” z najszerocześniejszym przyjacielem Maksymem. W swej twórczości wspomina podwórkę jako „zaczarowane”, stanowiła ona przestrzeń do zabawy w „chowanki”, „klipy”, „gonitwy”. To tutaj młody Tuwim obserwował życie i zgodnie z siedzłw Niemców, Rosjan, Żydów i Polaków. Z adresem tym wiązały się również literackie początki Tuwima i jego zamilowanie do poezji Staffa. Na budynku umieszczono pamiątkowe tabliczki poświęcone poecie.

Hotel Savoy

foto: archiwum CIT w Łodzi

G ul. Sienkiewicza 46

W budynku tym mieściła się Miejska Gimnazjalna Rządowa, do którego uczęszczał Tuwim w latach 1904 – 1914. Szkoła powstała z inicjatywy najwzrostszego łódzkiego fabrykanta Karola Scheiblera, a projekt architektoniczny przygotował Hilary Majewski. Budynek na planie wydłużonego prostokąta z ozdobnymi frontami zwieńczony był arkadowymi oknami i attyką nawisającą nad wejściem do szkoły. Pisarz lata gimnazjalne wspomina przez pryzmat „nieodwzajemnionej miłości do matematyki. Ostatecznie, mając w perspektywie egzamin kołowy ze wszystkich przedmiotów, zdecydował się na powtarzanie ostatniej klasy. Na budynku znajduje się tablica upamiętniająca poetę.

H ul. Moniuszki

Niegdyś prywatna ulica należąca do przemysłowca Ludwika Meyera. Zabudowana kilkoma reprezentacyjnymi willami w stylu neorenesansowym dla zamieszkałych tam najemców. Choć luksusowa infrastruktura i prestiżowa lokalizacja nie przyniosły spodziewanych zysków, dawny Pasaż Meyera to arcydzieło architektury XIX wieku projektu Hilarego Majewskiego. Budynek pod numerem 8 był siedzibą Oddziału Azowski – Dołzkiego Banku Handlowego, w którym zatrudniony był ojciec poety – Zydzor Tuwim oraz brat matki – Henryk Krukowski.

W pobliżu Hotelu Grand, przy zbiegu ulicy Moniuszki z krótką uliczką Hotelowa, znajduje się popiersie Juliana Tuwima autorstwa Elwiry i Jerzego Mazurczyków. Pomnik odsłonił to w ósmym rocznicę śmierci poety 27 grudnia 1961 roku dla upamiętnienia jego twórczości, w której z sentymentem opisywał swoje ukochane miasto. Autor wystawił bowiem łódzki poetycki pomnik w postaci wiersza „Łódź” oraz poematu „Kwiaty polskie”. Pomnik zostanie przeniesiony na Retkini i stanie w siedzibie Pałacu Młodzieży im. Juliana Tuwima.

Posąg konia na budynku Lecznicy dla zwierząt

Julian Tuwim, Lokomotywa

foto: P. Wojtyczka

2013
Rok Juliana Tuwima

Stoi na stacji lokomotywa...

foto: archiwum CIT w Łodzi